

23 Μαΐου 2013

Επιγονάτιο του Αγίου Νικολάου του Πλανά

Πολιτισμός / Διαχείριση μελέτη και συντήρηση πολιτισμικής κληρονομιάς

Χρήστος Καρύδης, Επίκουρος Καθηγητής

Ο Άγιος Νικόλαος ο Πλανάς, ένας από τους νεότερους άγιους της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, γεννήθηκε στη Νάξο το 1851. Χειροτονείται διάκονος στις 28 Ιουλίου του 1879 στον Ι. Ναό της Μεταμορφώσεως στην Πλάκα, και μετά από

πέντε χρόνια χειροτονείται πρεσβύτερος στη μικρή εκκλησία του Αγίου Ελισσαίου, στο Μοναστηράκι. Διακονεί επί 50 χρόνια περίπου (1884-1932 μ.Χ.) στους αθηναϊκούς ναούς.

Διακρίθηκε ως ο λειτουργικότερος ιερέας και αναδείχθηκε συνεχής διάκονος του Θυσιαστηρίου. Ήταν αφιλόργυρος και ελεήμων. Ο παπα-Νικόλας, ο λεγόμενος «απλός», διακρίθηκε για την απλότητά του ως άνθρωπος και ως ιερέας.

Η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία ανεκήρυξε και επισήμως ως άγιο τον Άγιο Νικόλαο τον Πλανά κατά την 135η Συνοδική Περίοδο (1991-1992 μ.Χ.) του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Στο παρόν άρθρο θα παρουσιαστεί ένα από τα επιγονάτια που χρησιμοποίησε ο Άγ. Νικόλαος κατά τη διάρκεια της διακονίας του ως πρεσβύτερος και τα στάδια συντήρησης που ακολουθήθηκαν στο συγκεκριμένο αντικείμενο.

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Συναξαριστή, ο Άγιος Νικόλαος ο Πλανάς επονομάστηκε ως ο απλός ιερέας. Άρα δεν θα μπορούσε εδώ να καταγραφεί ένα πολυτελές λειτουργικό ένδυμα με πλούσιο διάκοσμο, το οποίο να είχε χρησιμοποιηθεί από τον Άγ. Νικόλαο. Το συγκεκριμένο αντικείμενο ανήκει σε μοναστική κοινότητα, όπου φυλάσσεται μέχρι σήμερα.

Το επιγονάτιο (σημ. 1) ανήκει στην κατηγορία των λειτουργικών ενδυμάτων και λόγω του ότι χρησιμοποιήθηκε από Άγιο της Εκκλησίας έχει ιδιαίτερη ιστορική και θρησκευτική σημασία (σημ. 2).

Σύντομη περιγραφή του αντικειμένου

Μέγιστες διαστάσεις (ύψοςxπλάτος): 46x46 εκ.

Υλικό: βαμβάκι, μετάξι, μεταλλικά νήματα, χαρτόνι

Η μεταξωτή επιφάνεια του καφεκόκκινου κάμπου καλύπτεται από μεγάλα κίτρινα ελικοειδή διακοσμητικά άνθη και καρπούς με φυσιοκρατική απόδοση (εικ. 1). Το ύφασμα φαίνεται να προέρχεται από μεγαλύτερο κομμάτι και κόπηκε για να κατασκευαστεί το επιγονάτιο.

Στο κέντρο του επιγονατίου, είναι τοποθετημένος σταυρός που έχει κεντηθεί με μεταλλικά νήματα πάνω σε χαρτόνι δημιουργώντας ανάγλυφη επιφάνεια. Τα νήματα είναι καρφωμένα στην επιφάνεια με τη γνωστή βελονιά ορθή ρίζα. Τιρ-τιρ και πούλιες χρησιμοποιήθηκαν στις άκρες των κεραιών και στις δέσμες ακτινών που συμπεριλαμβάνει ο σταυρός. Περιμετρικά μεταλλικό σειρίτι με γραμμικό διάκοσμο διακοσμεί το επιγονάτιο.

Στο πίσω μέρος παρατηρείται η τοποθέτηση υποκίτρινης ισομερούς ύφανσης λινής φόδρας πάνω από την οποία τοποθετείται υποκίτρινη βαμβακερή και τέλος το επιγονάτιο φοδράρεται με κόκκινο μεταξωτό ύφασμα που, λόγω φθοράς, έχει υποστεί μεγάλες απώλειες του υλικού (εικ. 2) (σημ. 3). Πάνω από την κόκκινη φόδρα είχε επιρραφθεί βελούδιнос σταυρός που λείπει η μία κεραία του. Μαύρη βελούδινη ταινία στο πίσω μέρος χρησιμοποιήθηκε για τη διακόσμηση της παρυφής του επιγονατίου.

Το μοτίβο του κάμπου όπως επίσης και τα διακοσμητικά στοιχεία του σταυρού του επιγονατίου χρονολογούν το αντικείμενο στο τέλος του 19ου με αρχές του 20ού αιώνα.

Κατάσταση διατήρησης

Το αντικείμενο έφερε αρκετές απώλειες υλικού και ελεύθερες ίνες (εικ. 3) λόγω της χρήσης αλλά και λόγω της κοπής τεμαχίων υφάσματος προς κατασκευή φυλακτών ως ευλογία.

Τα μεταλλικά νήματα φέρουν προϊόντα οξείδωσης λόγω παλαιότερης κακής αποθήκευσης.

Παρατηρούνται επίσης μεγάλες τσακίσεις λόγω διπλώματος του επιγονατίου και ανοίγματα σε κατά τόπους σημεία (εικ. 4). Επικαθίσεις και κατά τόπους λεκέδες κεριών βρίσκονται στην επιφάνεια του κάμπου του ενδύματος.

Επεμβάσεις συντήρησης

Πραγματοποιήθηκε αρχικά μηχανικός καθαρισμός για την αφαίρεση των επικαθίσεων σκόνης με τη χρήση μαλακού πινέλου και σκούπας και αργότερα χρησιμοποιήθηκε Chemical sponge® για την απορρόφηση των ενσωματωμένων ρύπων.

Μετά πραγματοποιήθηκε ομαλοποίηση των μεγάλων τσακίσεων ακολουθώντας ανοικτή ενεργή ύγρανση.

Ο μεταξωτός κάμπος υποστηρίχθηκε με κρεπλίνα κατά τόπους και στερεώθηκε με μεταξωτές κλωστές χρησιμοποιώντας διάφορα είδη βελονιάς συντήρησης (couching, long & sort). Ακολουθήθηκε η στερέωση του περιμετρικού σειριτιού με τη χρήση μεταξωτής κλωστής.

Στο πίσω μέρος του επιγονατίου τοποθετήθηκε βαμμένο (βαφές Lanacron®) μεταξωτό τούλι στην κατάλληλη απόχρωση για να υποστηρίξει όλες τις φόδρες αλλά και για να είναι ορατά τα υφάσματα και ο σταυρός (εικ. 5).

Το αντικείμενο δεν έχρηζε περαιτέρω εργασιών συντήρησης χάρη στην καλή γενική κατάστασή του.

<http://bit.ly/19n2jDb>